

Т. Г. Васильців,
д. е. н., професор,
директор, ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України"
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2889-6924>
М. М. Біл,
д. е. н., с. н. с., провідний науковий співробітник
ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України"
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4979-4019>

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.21.12

СТРУКТУРНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗМІНИ В РЕГІОНАХ КРАЇНИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА РЕЗИЛІЄНТНІСТЬ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ: ІДЕНТИФІКАЦІЯ ТА ІМПЕРАТИВИ РЕГУЛЮВАННЯ

T. Vasylytsiv,
Doctor of Economic Sciences, Professor, Director,
State Institution "M. I. Dolishniy Institute of Regional Research of the National Academy of Sciences of Ukraine"
M. Bil,
Doctor of Economic Sciences, Senior Researcher, Leading Researcher,
State Institution "M. I. Dolishniy Institute of Regional Research of the National Academy of Sciences of Ukraine"

STRUCTURAL SOCIO-ECONOMIC CHANGES IN THE REGIONS OF THE COUNTRY THAT AFFECT THE RESILIENCE OF THE QUALITY OF LIFE OF THE POPULATION: IDENTIFICATION AND REGULATORY IMPERATIVES

У статті обґрунтовано актуальність дослідження проблем формування й реалізації державної регіональної політики забезпечення належної якості життя населення в Україні та її регіонах, зокрема зі врахуванням існуючих структурних соціально-економічних змін в областях, які безпосередньо позначаються на резилієнтності якості життя. Метою дослідження визначено ідентифікацію структурних соціально-економічних змін, що характерні для нинішнього етапу розвитку регіонів України, аналізування їх впливу на резилієнтність якості життя населення, а також обґрунтування імперативів регулювання зовнішніх регіональних загроз у цій сфері. Визначено та охарактеризовано провідні структурні соціально-економічні зміни в регіонах України на нинішньому етапі повномасштабної війни, а також вказано на загрози, які вони генерують. Акцентовано на наслідках впливу зовнішньої регіональної загрози на резилієнтність якості життя населення в регіонах України. Обґрунтовано імперативи їх регулювання. Зокрема, серед імперативів державної регіональної політики для прифронтових регіонів України визначено пріоритетне відновлення економічної бази та зайнятості, стимулювання інвестицій у відбудову про-

мисловості, розвиток локальних виробництв і створення робочих місць. Для імперативів у тиллових регіонах України слугують збалансування соціально-економічного навантаження та підтримка сталості інфраструктури. До імперативів посилення резилієнтності якості життя в західних прикордонних регіонах України віднесено посилення інтеграції з внутрішнім економічним простором України та зменшення надмірної залежності від зовнішніх ринків.

The article substantiates the relevance of studying the problems of forming and implementing the state regional policy aimed at ensuring an adequate quality of life for the population in Ukraine and its regions, particularly in view of the ongoing structural socio-economic transformations across the oblasts that directly affect the resilience of quality of life. The purpose of the study is to identify the structural socio-economic changes characteristic of the current stage of regional development in Ukraine, to analyze their impact on the resilience of quality of life, and to justify the imperatives of managing external regional threats in this sphere. The leading structural socio-economic changes currently taking place in the regions of Ukraine under conditions of full-scale war are identified and characterized, and the threats they generate are specified. The consequences of the impact of external regional threats on the resilience of quality of life in Ukrainian regions are emphasized, and the imperatives for their regulation are substantiated.

In particular, among the imperatives of state regional policy for the frontline regions of Ukraine are the priority restoration of the economic base and employment; stimulation of investment in industrial reconstruction; development of local production and job creation; the formation of a system of socio-economic rehabilitation of communities, which includes support for demographic recovery, population return, and social inclusion; and strengthening the institutional capacity of local self-government.

In turn, the imperatives for the rear regions of Ukraine include balancing the socio-economic burden and supporting infrastructure sustainability; optimizing the use of labor potential through the development of small and medium-sized enterprises, the creation of employment opportunities, and the expansion of professional capacities; as well as strengthening the financial capacity of local budgets through fiscal decentralization, attraction of investment, and the expansion of public-private partnership programs.

The imperatives for enhancing the resilience of quality of life in the western border regions of Ukraine comprise strengthening integration with Ukraine's internal economic space and reducing excessive dependence on external markets; creating conditions for the return of labor migrants; supporting human and social capital through the development of education, innovation, creative industries, and digital infrastructure; and establishing an effective system of cross-border cooperation.

Ключові слова: якість життя, соціальний розвиток, резилієнтність, доміанти забезпечення, структурування, зовнішні загрози, регіональний розвиток, державна регіональна політика.

Key words: quality of life, social development, resilience, provision dominants, structuring, external threats, regional development, state regional policy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Актуальність наукового дослідження проблеми структурних соціально-економічних змін у регіонах країни, що впливають на резилієнтність якості життя населення, зумовлена глибинними трансформаціями, які переживає українське суспільство в умовах війни, економічної нестабільності та необхідності повоєнного відновлення. Регіональні економіки сьогодні зазнають

суттєвих структурних зрушень, спричинених руйнуванням виробничих потужностей, зміною трудових потоків, масштабною внутрішньою міграцією та нерівномірністю розвитку інфраструктури. Ці процеси формують нові виклики для забезпечення стійкості соціально-економічних систем і потребують науково обгрунтованого підходу до їхнього аналізу та регулювання.

Дослідження цієї проблематики є надзвичайно важливим у контексті формування регіональної політики нового покоління, орієнтованої на зміцнення резилієнтності якості життя населення. Під резилієнтністю у цьо-

му випадку розуміється здатність територіальних громад та соціально-економічних систем, з одного боку, адаптуватися до кризових викликів і зберігати базові параметри добробуту навіть за умов деструктивних впливів, а, з іншого боку, забезпечувати швидке відновлення після "падіння". Визначення механізмів, які сприяють стабілізації якості життя через структурні зміни, зокрема у сферах зайнятості, освіти, охорони здоров'я, соціального захисту та інфраструктури, є ключовим науковим і практичним завданням сучасного етапу державотворення.

Ідентифікація типів структурних змін у регіонах дає змогу виявити закономірності адаптації регіональних систем до стресових чинників, зокрема воєнних і післявоєнних. Регіони України істотно різняться за рівнем економічної активності, демографічною ситуацією, станом ринку праці та інституційною спроможністю. Тому наукове дослідження має спрямовуватись не лише на опис процесів, а й на побудову аналітичної моделі, яка дозволить оцінювати ступінь резиліентності регіонів, прогнозувати ризики деградації якості життя та визначати пріоритетні напрями структурних реформ.

Імперативи регулювання структурних соціально-економічних змін полягають у необхідності узгодження державної, регіональної та місцевої політик задля досягнення стійкого та інклюзивного розвитку. Вони охоплюють формування інституційних механізмів підтримки регіонів, диверсифікацію економічних структур, зміцнення людського потенціалу, цифрову трансформацію соціальної сфери та створення сприятливого середовища для підвищення якості життя. Таким чином, дослідження цієї проблеми має не лише теоретичну, а й вагомий практичну значущість для розроблення ефективних стратегій регіональної резиліентності України у довгостроковій перспективі.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика соціальної резиліентності досліджується в контексті збереження та розвитку людського капіталу (Г. Бойківська, К. Саладяк [1, с. 65—73]; А. Колот [9, с. 3—15]), соціалізації у постіндустріальній економіці (В. Волошин, О. Дейнега, І. Дейнега [5]) та сучасних моделей соціальної згуртованості, зокрема в Європі (Т. Васильців, О. Мульська [3, с. 45—49]). Спершу соціальну резиліентність розглядали через ризики природного, техногенного та екологічного характеру (Л. Черенько, А. Реут, Ю. Клименко [13, с. 128—147]), проте сучасні дослідження масштабують її у соціально-економічну площину, враховуючи вплив бідності, безробіття та соціальної нестабільності на стійкість особи, груп і населення в цілому (Я. Капранов [7, с. 82—92]).

Методологія аналізу соціальної резиліентності базується на двох ключових підходах: декомпозиції системи на складові з відповідними індикаторами та підборі методів оцінювання. Основними детермінантами є забезпеченість проживанням (Т. Васильців, М. Біль [2, с. 73—80]), зайнятість та гідні умови праці (М. Махсма [10, с. 3—11]), а також захищеність здоров'я та соціальних прав населення, включно зі сферою освіти та охорони здоров'я (В. Кирилюк, О. Колядич [8, с. 328—334]; Л. Черенько [12, с. 10—24]).

В умовах війни та високої інтенсивності внутрішньої й зовнішньої міграції в Україні соціальна резиліентність набуває особливої актуальності (Л. Черенько, С. Полякова, В. Шишкін та ін. [11, с. 24—36]; Г. Возняк, О. Мульська та ін. [14, с. 312—325]). Міграція виступає індикатором низького рівня резиліентності, а розвиток теоретико-методичних підходів дозволяє удосконалювати механізми соціальної політики та інфраструктури для стабілізації соціально-економічної ситуації (Т. Васильців, Л. Харчевнікова [4, с. 16-24]).

Аналітичні підходи включають індексний та факторний аналіз, багатовимірні методи, метааналіз, систематичний огляд і моделювання впливу технологізації економіки на соціальний розвиток (С. Гончарова, Ю. Радущко [6, с. 114—117]), що дозволяє ідентифікувати слабкі місця системи та оцінювати значущість окремих чинників соціальної стійкості населення.

Попри достатньо вагомий інтерес науковців до проблематики структурних соціально-економічних змін у регіонах країни, що впливають на резиліентність якості життя населення, все ж недостатньо вивченими залишаються питання комплексної ідентифікації таких змін у динаміці та оцінювання їхнього впливу на соціально-економічну стійкість територій. Недостатньо розробленими є методичні підходи до кількісного вимірювання резиліентності якості життя населення з урахуванням регіональної специфіки, масштабів втрат людського потенціалу та адаптаційних можливостей місцевих спільнот. Малодослідженими залишаються причинно-наслідкові зв'язки між структурними трансформаціями у сфері економіки, зайнятості, соціальної інфраструктури та фактичними результатами у вимірі якості життя, а також інституційні механізми регулювання цих процесів. Потребує наукового обґрунтування система імперативів державного та регіонального регулювання структурних змін, спрямованих на підвищення резиліентності регіонів і запобігання поглибленню територіальних диспропорцій у якості життя населення.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є ідентифікація структурних соціально-економічних змін, що характерні для нинішнього етапу розвитку регіонів України, аналізування їх впливу на резиліентність якості життя населення, а також обґрунтування імперативів регулювання зовнішніх регіональних загроз у цій сфері.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Якість життя населення, а тим паче система її резиліентності, є динамічною системною і комплексною характеристикою, на яку впливає значна кількість факторів і умов. Для їх ідентифікації важливо розуміти поточний стан функціонування соціально-економічної системи регіону та тих змін, головню структурних, які мають перебіг у ньому. За результатами аналізування поточної ситуації в Україні, а також тих структурних соціально-економічних трансформацій, які мають перебіг в її регіонах, є підстави вести мову про наступні тенденції (рис. 1). Зокрема щодо прифронтових регіонів України, то вони характеризуються комплексним трансфор-

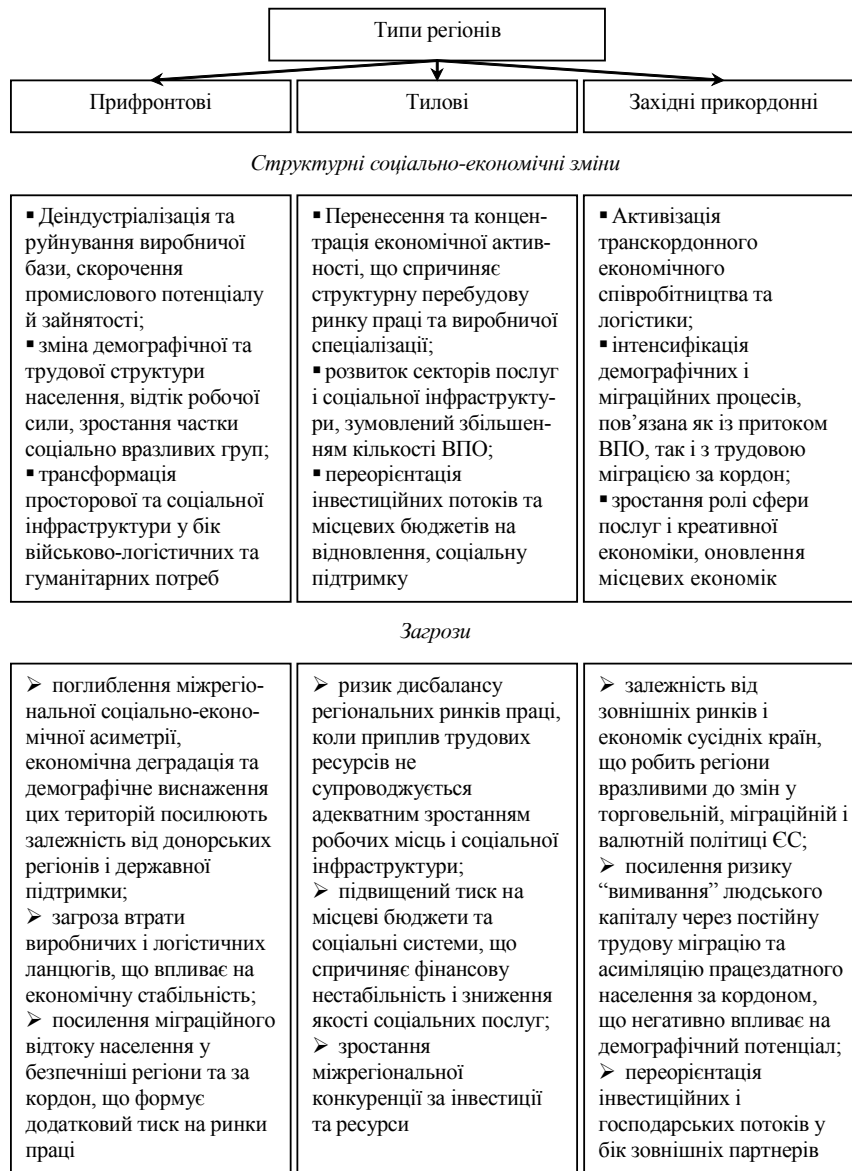

Рис. 1. Провідні структурні соціально-економічні зміни та загрози, які вони генерують

Джерело: авторська розробка.

маційним впливом воєнних чинників на усі сфери життєдіяльності. Насамперед спостерігається деіндустріалізація та руйнування виробничої бази, що призводить до суттєвого скорочення промислового потенціалу, робочих місць і рівня зайнятості. Одночасно змінюється демографічна та трудова структура населення: зростають масштаби міграційних втрат, зменшується частка економічно активного населення, підвищується частка соціально вразливих груп. Просторова й соціальна інфраструктура регіонів зазнає трансформації у напрямі переорієнтації на військово-логістичні та гуманітарні потреби, що зумовлює необхідність адаптації регіональної економіки до нових умов воєнного та повоєнного розвитку.

Результати аналізування структурних соціально-економічних у тимових регіонах країни дають підстави для висновку про перенесення й концентрацію економічної активності, що зумовлює глибоку структурну перебудову ринку праці, виробничої спеціалізації та просторової організації господарства. Поряд із цим відбувається інтенсивний розвиток секторів послуг і соціаль-

ної інфраструктури, спричинений суттєвим зростанням кількості внутрішньо переміщених осіб, потребами їхньої інтеграції та забезпечення базових соціальних стандартів. Водночас спостерігається переорієнтація інвестиційних потоків і ресурсів місцевих бюджетів у напрямі відновлення критично важливих об'єктів, розбудови житлово-комунальної сфери та посилення соціальної підтримки населення, що формує нову конфігурацію економічного розвитку тимових регіонів у воєнний і повоєнний періоди.

Сучасні структурні соціально-економічні зміни, що відбуваються у західних прикордонних регіонах України, характеризуються активізацією транскордонного економічного співробітництва, розвитком логістичних ланцюгів і посиленням ролі цих територій як транспортно-комунікаційних хабів. Водночас спостерігається інтенсифікація демографічних і міграційних процесів, зумовлена притоком внутрішньо переміщених осіб і одночасним зростанням масштабів трудової міграції за кордон, що створює як нові можливості, так і соціальні виклики для місцевих громад. Значного розвитку набувають сфе-

Рис. 2. Наслідки впливу зовнішньо регіональних загроз на резилієнтність якості життя населення регіонів України та імперативи їх регулювання

Джерело: авторська розробка.

ра послуг і креативна економіка, що сприяє оновленню місцевих економічних структур, диверсифікації зайнятості та формуванню нових точок зростання на основі поєднання локальних ресурсів і міжнародних контактів.

Вказані структурні соціально-економічні зміни, що відбуваються у регіонах України, формують низку системних загроз для їх подальшого розвитку. Так, на прифронтових територіях насамперед поглиблюється міжрегіональна соціально-економічна асиметрія: економічна деградація, руйнування виробничої бази та демографічне виснаження цих територій посилюють їхню залежність від донорських регіонів і державної фінансової підтримки. Додатковим ризиком є втрата виробничих і логістичних ланцюгів, що підрииває економічну стабільність не лише на місцевому, а й національному рівні. Одночасно спостерігається посилення міграційного відтоку населення до безпечніших регіонів України та за кордон, що створює додатковий тиск на ринки праці, зменшує людський капітал прифронтових територій і ускладнює процеси їх відновлення.

Зауважимо, що трансформації, характерні для тілових регіонів, супроводжуються виникненням низки загроз, пов'язаних із зростанням навантаження на місцеві економіки та соціальні системи. Зокрема, спостерігається ризик дисбалансу регіональних ринків праці, коли значний приплив трудових ресурсів через внутрішню міграцію не супроводжується відповідним зростанням кількості робочих місць і розвитком соціальної інфраструктури. Це, у свою чергу, створює підвищений тиск на місцеві бюджети, соціальні служби й освітньо-медичну систему, провокуючи фінансову нестабільність і зниження якості надання соціальних послуг. Додатковою загрозою стає зростання міжрегіональної конкуренції за інвестиції, ресурси та кваліфіковані кадри, що може посилювати просторову нерівномірність економічного розвитку країни.

Специфіка сучасних перемін у західних прикордонних регіонах України стосується формування та активізації дії низки специфічних загроз, пов'язаних зі зростанням залежності цих територій від зовнішніх ринків

та соціально-економічних систем сусідніх країн. Така залежність підвищує їхню вразливість до змін у торговельній, міграційній і валютній політиці ЄС, що може негативно впливати на стабільність місцевого господарства. Водночас посилюється ризик "вимивання" людського капіталу через постійну трудову міграцію та асиміляцію працездатного населення за кордоном, що призводить до демографічного виснаження й скорочення трудового потенціалу. Додатковою загрозою є поступова переорієнтація інвестиційних і господарських потоків у бік зовнішніх партнерів, що може обмежувати можливості ендегенного розвитку регіонів і послаблювати їх інтегрованість у національний економічний простір.

Реалізація вказаних загроз має відповідні властиві їм наслідки для функціонування й розвитку вітчизняних соціально-економічних систем, зокрема в контексті їх впливу на резилієнтність якості життя населення (рис. 2). До прикладу, у прифронтових регіонах України вони призводять до глибоких деструктивних наслідків, що охоплюють економічну, соціальну та демографічну сфери. Насамперед відбувається деградація економічної бази, масове скорочення робочих місць, зниження рівня доходів населення та зростання масштабів бідності, що підриває соціальну стійкість і посилює залежність від зовнішньої допомоги. Поглиблюється депопуляція та відтік людського капіталу, що супроводжується втратою кваліфікованих кадрів і зменшенням адаптаційного потенціалу місцевих громад. Крім того, розрив міжрегіональних виробничих і логістичних зв'язків обмежує доступ до товарів, послуг і базових ресурсів, спричиняючи економічну ізоляцію прифронтових територій і ускладнюючи їх подальше відновлення та інтеграцію в національний економічний простір.

Що стосується тилкових регіонів країни, то реалізація зазначених вище загроз, які генеруються у підсумку сучасних структурних соціально-економічних трансформацій, зумовлює накопичення соціально-економічних дисбалансів, що послаблюють їхню стійкість і розвитковий потенціал. Насамперед спостерігається перенасичення соціальної інфраструктури, що призводить до погіршення доступу населення до медичних, освітніх і житлових послуг, зниження їхньої якості та зростання соціальної напруги. Водночас посилюється тіньова зайнятість, зменшується рівень оплати праці й соціальної захищеності, що формує ризики маргіналізації частини трудових ресурсів. Додатковим наслідком є фінансове перевантаження місцевих бюджетів, які спрямовують значні ресурси на поточні соціальні потреби, що, у свою чергу, обмежує інвестиційні можливості регіонів і стимулює процеси їх розвитку та повоєнного відновлення.

Реалізація загроз резилієнтності якості життя населення у західних прикордонних регіонах України призводить до формування стійких структурних деформацій, що обмежують їхній довгостроковий розвиток. Насамперед посилюється соціально-економічна залежність від зовнішніх ринків і сусідніх економік, що знижує здатність цих регіонів до автономного відтворення та стратегічного саморозвитку. Інтенсивна трудова міграція спричиняє "вимивання" активного працездатного населення, тоді як демографічне старіння та дефіцит кваліфікованих кадрів знижують потенціал іннова-

ційного оновлення місцевих економік. У результаті формується нестійкість якості життя, що проявляється у нерівномірності доходів, обмеженості соціальних послуг та погіршенні умов для людського розвитку, створюючи ризики соціально-економічної маргіналізації цих територій.

З огляду на високий рівень проблематики, з одного боку, та актуальність формування й реалізації регіональної політики збереження належного рівня якості життя населення в регіонах України, з іншого боку, регіональним органам влади слід визначити в першу чергу з імперативами у цій сфері. Стосовно прифронтових регіонів, то, на нашу думку, слід зосередитися на подоланні загроз структурних соціально-економічних змін та зміцненні резилієнтності якості життя населення через комплекс заходів відновного та стратегічного характеру. Насамперед пріоритетним є відновлення економічної бази та зайнятості, стимулювання інвестицій у відбудову промисловості, розвиток локальних виробництв і створення нових робочих місць, що забезпечує економічну стабільність та зменшує залежність територій від зовнішньої допомоги. Одночасно формується система соціально-економічної реабілітації громад, яка включає заходи з підтримки демографічного відновлення, повернення населення та забезпечення соціальної інклюзії, спрямовані на зміцнення соціальної стійкості. Важливим аспектом політики є посилення інституційної спроможності місцевого самоврядування, що дозволяє ефективно координувати ресурси, реалізовувати відновлювальні програми та адаптувати стратегії розвитку до реалій прифронтових територій.

Імперативи державної регіональної політики у тилкових регіонах України важливо спрямувати на подолання загроз структурних соціально-економічних змін та зміцнення резилієнтності якості життя населення через комплексну регуляцію економічного та соціального навантаження. Ключовим завданням є збалансування соціально-економічного навантаження на регіони та підтримка сталості соціальної і транспортної інфраструктури, що забезпечує доступність базових послуг для населення. Одночасно реалізується оптимізація використання трудового потенціалу шляхом розвитку малого та середнього бізнесу, створення умов для легальної зайнятості і розширення професійних можливостей громадян. Важливим напрямом є зміцнення фінансової спроможності місцевих бюджетів через фіскальну децентралізацію, активне залучення інвестицій та розширення програм державно-приватного партнерства, що підвищує здатність регіонів ефективно реалізовувати проекти соціально-економічного розвитку та адаптуватися до довгострокових викликів.

Врешті-решт, стратегічними пріоритетами регулювання наслідків структурних змін та поширення нових викликів і загроз якості життя населення у західних прикордонних регіонах України доцільно сфокусувати навколо вирішення гострих проблем зміцнення соціальної безпеки через послідовне зміцнення внутрішньої економічної інтеграції та зменшення надмірної залежності від зовнішніх ринків. Одним із ключових завдань є створення умов для повернення трудових мігрантів і їх залучення до локального ринку праці, що сприяє збереженню людського потенціалу. Одночасно важливо

реалізувати заходи з підтримки людського і соціального капіталу через розвиток освіти, інноваційної діяльності, креативних індустрій та цифрової інфраструктури, що підвищує адаптаційні та конкурентні можливості регіонів. Важливим напрямом є також розбудова ефективної системи транскордонного співробітництва, що забезпечує синергію економічного, соціального та культурного розвитку, одночасно зміцнюючи стратегічну стабільність прикордонних територій.

ВИСНОВКИ ІЗ ЦЬОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ДАЛЬШІ ПЕРСПЕКТИВИ В ЦЬОМУ НАПРЯМКУ

Таким чином, на нинішньому етапі розвитку регіонів України в умовах повномасштабної війни відбулися значні структурні соціально-економічні зміни, які оголили існуючі та сформуливали нові загрози передусім для збереження і покращення якості життя населення. Так, для прифронтових регіонів України такими стали: поглиблення міжрегіональної соціально-економічної асиметрії, економічна деградація й демографічне виснаження цих територій, які посилюють залежність від донорських регіонів і державної підтримки; загрози втрати виробничих і логістичних ланцюгів, що впливають на економічну стабільність, посилення міграційного відтоку населення у безпечніші регіони та за кордон, що формує додатковий тиск на ринки праці. Для тилкових регіонів загрози існуючих структурних соціально-економічних змін головно стосуються дисбалансів на регіональних ринках праці, коли приплив трудових ресурсів не супроводжується адекватним зростанням робочих місць і соціальної інфраструктури; підвищеного тиску на місцеві бюджети та соціальні системи, що спричиняє фінансову нестабільність і зниження якості соціальних послуг; зростання міжрегіональної конкуренції за інвестиції та ресурси. Якщо вести мову про західні прикордонні регіони, то тут домінуючими загрозами якості життя слід вважати високу залежність від зовнішніх ринків і економік сусідніх країн, посилення ризику "вимивання" людського капіталу через постійну трудову міграцію та асиміляцію працездатного населення за кордоном, що негативно впливає на демографічний потенціал; переорієнтацію інвестиційних і господарських потоків у бік зовнішніх партнерів.

Ефективна та проактивна державна регіональна політика, спрямована на мінімізацію та послаблення дії визначених загроз, має бути чітко вивіреною і спланованою та орієнтуватися на наступні цільові орієнтири. Так, для прифронтових регіонів України це пріоритетне відновлення економічної бази та зайнятості, стимулювання інвестицій у відбудову промисловості, розвиток локальних виробництв і створення робочих місць; формування системи соціально-економічної реабілітації громад, яка включає підтримку демографічного відновлення, повернення населення та соціальної інклюзії; посилення інституційної спроможності місцевого самоврядування. Специфіка існуючих та потенційних наслідків загроз у тилкових регіонах обумовлює необхідність визначення в якості імперативів регулювання збалансування соціально-економічного навантаження та підтримку сталості інфраструктури, оптимізацію використання трудового потенціалу шляхом розвитку

МСП, створення умов для зайнятості, розширення професійних можливостей; зміцнення фінансової спроможності місцевих бюджетів через фіскальну децентралізацію, залучення інвестицій і розширення програм ДПП. Західні прикордонні регіони України в найменшій мірі постраждали від наслідків війни, відтак, мають дещо нижчий рівень соціальної проблематики. Водночас, послаблення наявних тут загроз резиліентності якості життя потребує формування й реалізації проактивної регіональної політики зі застосуванням механізмів, орієнтованих на такі імперативи регулювання, як посилення інтеграції з внутрішнім економічним простором України та зменшення надмірної залежності від зовнішніх ринків; створення умов для повернення трудових мігрантів; підтримка людського і соціального капіталу шляхом розвитку освіти, інновацій, креативних індустрій і цифрової інфраструктури; розбудова ефективної системи транскордонного співробітництва.

Перспективи подальших досліджень у цій сфері стосуються розробки та апробації методичного підходу щодо ідентифікації зовнішньо регіональних загроз резиліентності якості життя населення в регіонах України.

Література:

1. Бойківська Г., Саладяк К. Вплив стану цифровізаційних процесів в Україні на розвиток людського капіталу. *Modeling the development of the economic systems*. 2023. № 2. С. 65—73.
2. Васильців Т. Г., Біль М. М., Бачинська М. В. Регіональна політика розвитку соціальної інфраструктури в контексті поліпшення якості життя населення Карпатського регіону України. *Socio-economic relations in the digital society*. 2021. № 2 (41). С. 73—80.
3. Васильців Т. Г., Мульська О. П. Емпіричний аналіз екологічного та соціального середовища якості життя населення Карпатського регіону України. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2021. № 298 (5 (2)). С. 45—49.
4. Васильців Т. Г., Харчевнікова Л. С. Концепційні положення регіональної програми покращення якості життя населення Карпатського регіону України: екологічні та соціальні детермінанти. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2021. № 6 (1). С. 16—24.
5. Волошин В., Дейнега О., Дейнега І. Оцінювання процесів трансформації якості життя детермінованої інфраструктурою освітнього середовища. *Економіка та суспільство*. 2023. № 47. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-32>
6. Гончарова С. Ю., Радушко Ю. П. Показники оцінки рівня життя населення в Україні. *Бізнес Інформ*. 2012. № 6. С. 114—117.
7. Капранов Я. Концепція життєздатності VS резиліентності в контексті психолінгвістичної тріади "ресурс — потенціал — вітальність". *Проблеми гуманітарних наук*. 2021. № 47. С. 82—92.
8. Кирилюк В. В., Колядич О. І., Шевчук О. В. Якість життя населення України: стан, тенденції, перспективи. *Бізнес Інформ*. 2024. № 7. С. 328—334.
9. Колот А. М. До формування нової моделі соціальної держави. *Україна: аспекти праці*. 2017. № 1. С. 3—15.

10. Махсма М. Б. Регіональна диференціація рівня життя сільського населення України. Україна: аспекти праці. 2018. № 2. С. 3—11.

11. Якість життя населення України та перші наслідки війни: Монографія / Черенко Л. М., Полякова С. В., Шишкін В. С. та ін. Київ, 2023. 191 с.

12. Черенко Л. М. Модель рівня життя в умовах соціально-економічної нестабільності: монографія. Київ, 2021. 423 с.

13. Черенко Л., Реут А., Клименко Ю. Забезпечення резильєнтності соціальної підтримки населення України в період гібридних криз та катастроф. Демографія та соціальна економіка. 2024. № 4 (58). С. 128—147.

14. Voznyak H., Mulska O., Druhov O., Patytska K., Tymechko I. Internal migration during the war in Ukraine: Recent challenges and problems. Problems and Perspectives in Management. 2023. № 21 (1). P. 312—325.

References:

1. Boykivska, G. and Saladyak, K. (2023), "The impact of the state of digitalization processes in Ukraine on the development of human capital". Modeling the development of the economic systems, vol. 2, pp. 65—73.

2. Vasylytsiv, T. G., Bil, M. M. and Bachynstka, M. V. (2021), "Regional policy for the development of social infrastructure in the context of improving the quality of life of the population of the Carpathian region of Ukraine". Socio-economic relations in the digital society, vol. 2 (41), pp. 73—80.

3. Vasylytsiv, T. G. and Mulska, O. P. (2021), "Empirical analysis of the ecological and social environment of the quality of life of the population of the Carpathian region of Ukraine". Visnyk Khmelnytskogo natsionalnogo universytetu. Ekonomichni nauky, vol. 298 (5 (2)), pp. 45—49.

4. Vasylytsiv, T. G. and Kharchevnikova, L. S. (2021), "Conceptual provisions of the regional program for improving the quality of life of the population of the Carpathian region of Ukraine: ecological and social determinants". Visnyk Khmelnytskogo natsionalnogo universytetu. Ekonomichni nauky, vol. 6 (1), pp. 16—24.

5. Voloshyn, V., Deynega, O. and Deynega, I. (2023), "Assessment of the processes of transformation of the quality of life determined by the infrastructure of the educational environment". Ekonomika ta suspilstvo, vol. 47. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-32>.

6. Goncharova, S. Yu. and Radushko, Yu. P. (2012), "Indicators of assessing the standard of living of the population in Ukraine". Biznes Inform, vol. 6, pp. 114—117.

7. Kapranov, Ya. (2021), "The concept of viability VS resilience in the context of the psycholinguistic triad "resource — potential — vitality". Problemy humanitarnykh nauk, vol. 47, pp. 82—92.

8. Kyrylyuk, V. V., Kolyadych, O. I. and Shevchuk, O. V. (2024), "Quality of life of the population of Ukraine: state, trends, prospects". Biznes Inform, vol. 7, pp. 328—334.

9. Kolot, A. M. (2017), "Towards the formation of a new model of the social state". Ukraina: aspect pratsi, vol. 1, pp. 3—15.

10. Mahsma, M. B. (2018), "Regional differentiation of the standard of living of the rural population of Ukraine". Ukraina: aspect pratsi, vol. 2, pp. 3—11.

11. Cherenko, L. M., Polyakova, S. V. and Shishkin, V. S. (2023), Yakist' zhyttia naseleennia Ukrainy ta pershi naslidky vijny [Quality of life of the population of Ukraine and the first consequences of the war]. Kyiv, Ukraine.

12. Cherenko, L. M. (2021), Model' rivnia zhyttia v umovakh sotsial'no-ekonomichnoi nestabil'nosti [Model of the standard of living in conditions of socio-economic instability]. Kyiv, Ukraine.

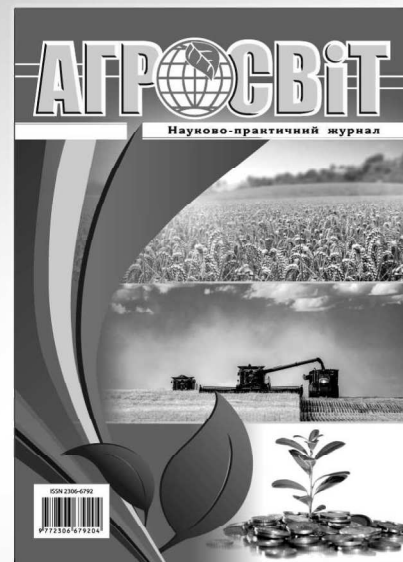
13. Cherenko, L., Reut, A. and Klymenko, Yu. (2024), "Ensuring the resilience of social support for the population of Ukraine during hybrid crises and disasters. Demografiya ta sotsialna ekonomika, vol. 4 (58), pp. 128—147.

14. Voznyak, H., Mulska, O., Druhov, O., Patytska, K. and Tymechko, I. (2023), "Internal migration during the war in Ukraine: Recent challenges and problems". Problemy ta perspektyvy v menedzhmenti, vol. 21 (1), pp. 312—325. *Стаття надійшла до редакції 15.10.2025 р.*

АГРОСВІТ

<https://nauka.com.ua>

Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

**Журнал включено до переліку
наукових фахових видань України
з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)**

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292